

ሃገረ ኤርትራ
ሚኒስትሪ ትምህርቲ

ሰነ-ፍልጠት

ፖሊሲና ክፍል

መጽሐፍ ተመሃራይ

Copyright © Ministry of Education 2009.

All rights reserved; no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

This book is written by the Ministry of Education, Department of General Education, Curriculum Planning and Development Division.

The Ministry of Education gratefully acknowledges the assistance of the following, and any others who have helped in any way in the preparation of the book:

- Curriculum Core Team members
- Textbook Review Workshop participants
- Consultants
- Editors
- Translators
- Designers
- Illustrators
- DTP staff
- Quality Review committee
- SIL International Inc. for artwork from International Illustrations: The art of Reading, copyright 2001.

Reprinted in 2009 by Sabur Printing Services, Asmara, Eritrea.

ISBN: 99948-1-109-6

ትሕዝቶ

1ይ-ክፋል ቅድታት ምድላይ	1
2ይ-ክፋል ኩነታት አየር	16
3ይ-ክፋል ኣብ ከባቢና ዘለዉ ነገራት	20
4ይ-ክፋል ድሌት ሂወታውያን	29
5ይ-ክፋል ነገራት	38
6ይ-ክፋል ድሕነት ኣብ ከባቢና	47
7ይ-ክፋል ማይ ኣብ ገዛ	58

ሞዕራፍ 1

ቅድታት ምርኣይ

ሀ. ኣብ ቀሊል ቻርት ዝርኣዩ ቅድታት

ቁመት

ነዞም ርሳሳት ተግዘቡ።

1

2

3

ንጥፈት፡-

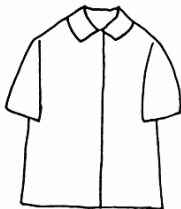
1. ኣየናይ ይነውሕ፤
2. ኣየናይ ይሓጽር፤
3. ኣየናይ እዩ ማእከላይ ቁመት፤
4. እዞም ርሳሳት ማዕረ ቁመት ኣለዎምዶ፤

ነገራት ብቐመት ይፈላለዩ።

ሕብሪ

እዞም ካምቻታት ተዓዘቡ።

1

2

3

ንጥፈት፡-

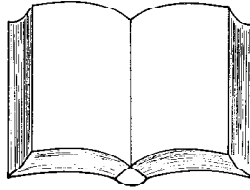
1. እዞም ካምቻታት ሕብሮም ሓደ ዓይነት ድዩ፤
2. ሕብሪ ካምቻታት ቊጽሪ 1ን 2ን እንታይ ዓይነት እዩ፤
3. ሕብሪ ካምቻ ቊጽሪ 3 ብኸመይ ትገልጽዎ፤
4. ካልእ እንታይ ዓይነት ሕብርታት ትፈልጡ፤

ነገራት ብሕብሪ ይፈላለዩ።

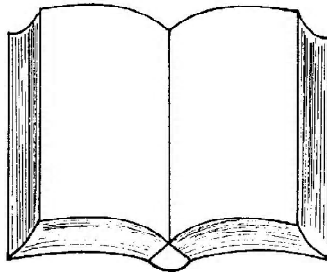
ግዝፊ

ነዞም መጻሕፍቲ ተግዘቡ።

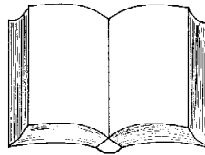
መጽሐፍ 1

መጽሐፍ 2

መጽሐፍ 3

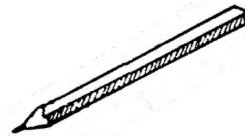
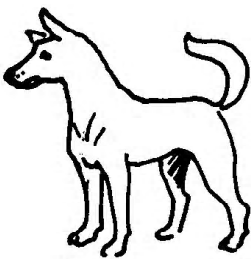
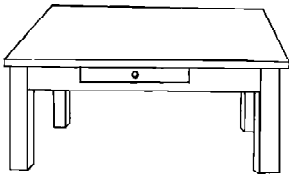

ንጥፈት፡-

- 1. እዞም መጻሕፍቲ ግዝፎም ማዕረ ድዩ፡**
- 2. ኣየናይ ይገዝፍ፡**
- 3. ኣየናይ ይንእስ፡**
- 4. ኣየናይ እዩ ማእከላይ ግዝፊ፡**

ነገራት ብግዝፊ ይፈላለዩ።

**ቅርጹ
ነዞም ነገራት ተዓዘቡ።**

ቅርጹ ናይ ነፍሲ ወከፍ ስጺሊ ምገለጽኩምዶ፡

ነገራት ብቅርጹ ይፈላለዩ።

ነዘም ነገራት ተዓዘቡ።

1

2

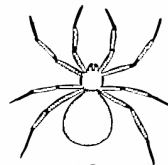
1

2

1

2

ንጥፈት፡-

1. ሀ) ሓደ ዓይነት ሕብሪ ዘለዎም ነገራት አየኖት እዮም፡

ለ) ከንደይ ሓደ ዓይነት ሕብሪ ዘለዎም ጉጅለታት ምገበርኩም፡ እንታይን እንታይን እዮም፡

2. ሀ) ሓደ ዓይነት ቅርጺ ዘለዎም ነገራት አየኖት እዮም፡

ለ) ከንደይ ሓደ ዓይነት ቅርጺ ዘለዎም ጉጅለታት ከትጉጅሉ ትኽእሉ፡

3. ሀ) አየኖት ነገራት እዮም ዓበይቲ፡

ለ) አየኖት ነገራት እዮም ንኣሽቲ፡

ነገራት ብብዙሕ መንገድታት ይፈላለዩ።

ለ. ምክፍፋል ሂወታውያን

ሂወታውያን አብ ክልተ ክንጉጅሎም ገኽኢል።
ንሳቶም ድማ እንስሳታትን ኣትክልትን እዮም።

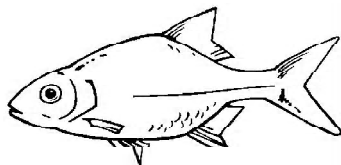
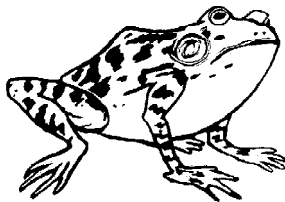
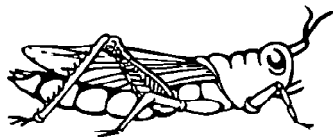
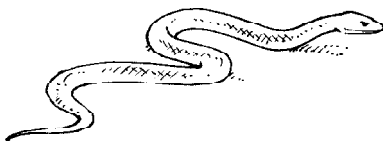
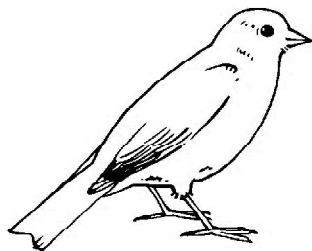
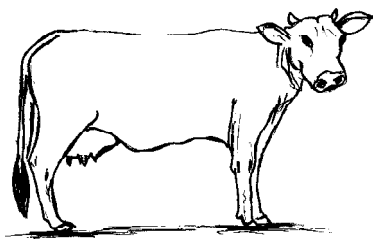
ኣብ ከባቢና ዝርከቡ እንስሳታት

ኣብ ከባቢና ብዙሓት እንስሳታት ይርከቡ።

እንስሳታት ዝተፈላለዩ እዮም።

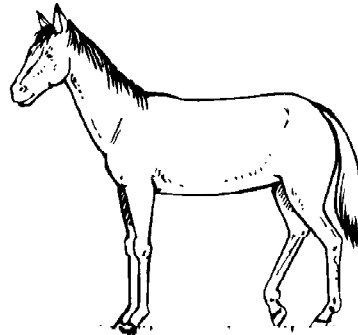
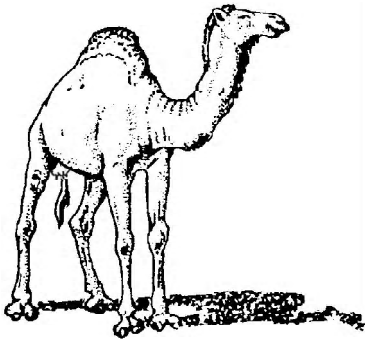
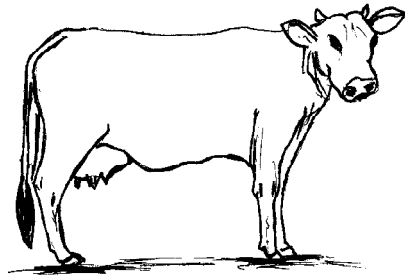
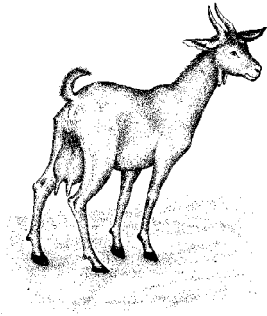
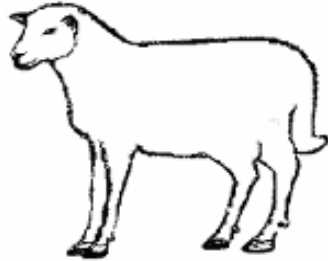
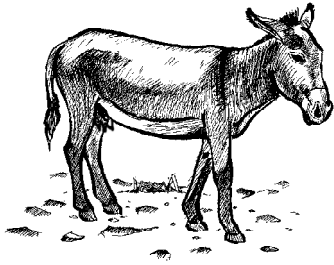
ሽዱሽተ ዓበይቲ ጉጅለታት እንስሳ ክንምድብ
ገኽኢል።

ንሳቶም ድማ መጥበውቲ፣ ኣዕዋፍ፣ ለመምቲ፣
ሓሻሹ፣ ምድረ-ማያውያንን ዓሳታትን እዮም።

መጥበውቲ

ነዞም እንስሳታት ርኢኹም አስማቶም ስመዩ።

ኩሎም አርባዕተ መሓውር አለዎም።

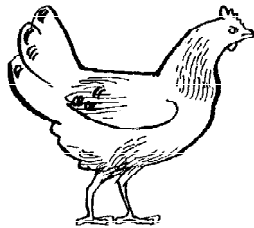
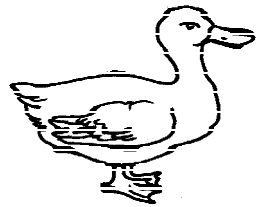
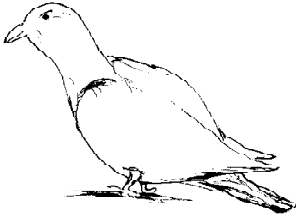
ንውላዶም ጸባ የጥብው።

እዞም እንስሳታት መጥበውቲ ይበሃሉ።

ካልኣት ኣብ ከባሪኹም ዝርከቡ መጥበውቲ ስመዩ።

አዕዋፍ

ነዞም እንስሳታት ርኢኹም አስማቶም ስመዩ።

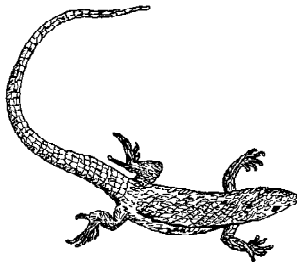
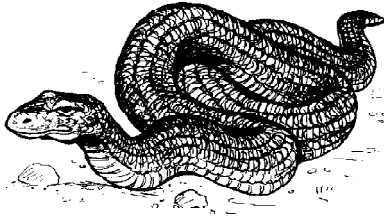
**እዞም እንስሳታት ከክልተ አእጋር አለዎም።
መንፈርፈር፡ ክንቲትን መትኮብን አለዎም።
መብዛሕትአን አዕዋፍ ይነፍራ እየን። ሰገንን
ደርሆን ግን አይነፍሩን እየን።**

እዞን እንስሳታት አዕዋፍ ይበሃላ።

ኣብ ከባቢኹም ዝርከባ ካልኣት አዕዋፍ ስመዩ።

ለመምቲ

ነዞም እንስሳታት ርኢኹም ኣስማቶም ስመዩ።

እዚኣቶም ዝንፋሓኹ እንስሳታት እዮም።

ገለ ካብኣቶም ኣርባዕተ ኣእጋር ኣለዎም።

ኣትማን ግን ኣእጋር ዮብሎምን።

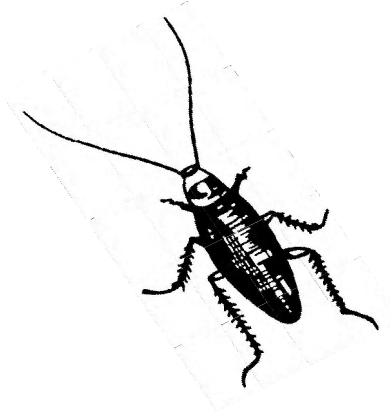
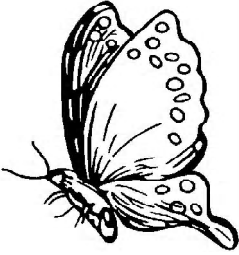
እዞም እንስሳታት ለመምቲ ይበሃሉ።

ኣብ ከባቢኹም ዝርከቡ ካልኣት ለመምቲ

ስመዩ።

ሐሳኹ

ነዞም እንስሳታት ርኢኹም ኣሰማቶም ስመዩ።

**ኩሎም እዞም እንስሳታት እዚኦም ሸሽዱሸተ
ኣእጋር ኣለዎም።**

ገለ ካብኦቶም መንገብገብ ኣለዎም።

ገሊኦም ግን መንገብገብ የብሎምን።

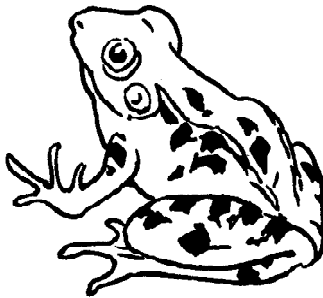
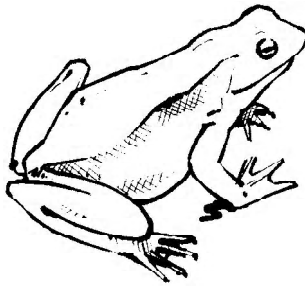
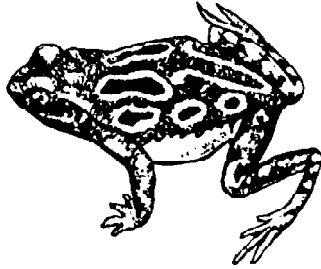
**ገሊኦም ይኖኹሉ፣ ገሊኦም ግን ኣይኖኹሉን
እዮም።**

እዞም እንስሳታት እዚኦም ሐሳኹ ይበሃሉ።

ኣብ ከባቢኹም ዝርከቡ ካልኣት ሐሳኹ ስመዩ።

ምድረ-ማያውያን

ነዞም እንስሳታት ርኢኹም ስመዩዎም።

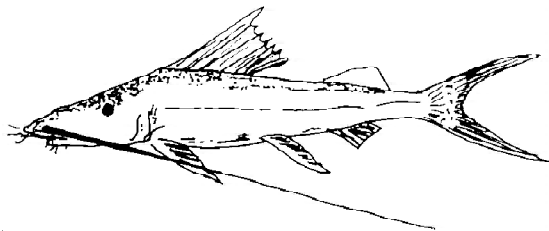
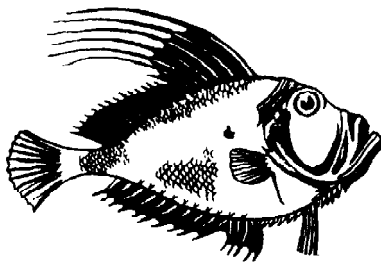
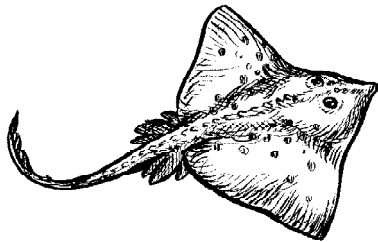
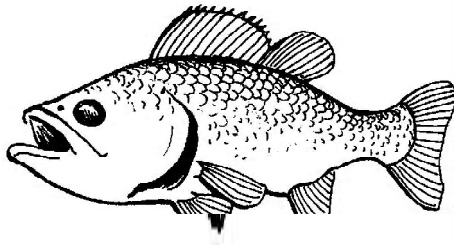

**እዞም እንስሳታት ኣብ ማይን መሬትን
ይነብሩ።**

**እዞም እንስሳታት ምድረ-ማያውያን ይበሃሉ።
ኣብ ከባቢኹም ዝርከቡ ምድረ-ማያውያን
ስመዩ።**

ዓሳታት

ነዞም እንስሳታት ርኣይዎም።

እዞም እንስሳታት ኩሉ ግዜ ኣብ ማይ ይነብሩ።

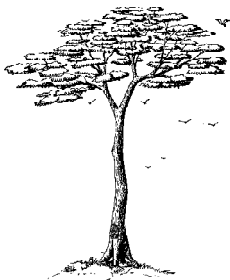
ካብ ማይ እንተወጹ ይሞቱ።

እዞም እንስሳታት እዚኦም ዓሳታት ይበሃሉ።

አብ ከባቢና ዝርከቡ አትክልቲ
 አብ ከባቢና ብዙሓት ዓይነት አትክልቲ
 አለዉ። አግራብ፡ ቆጥቋጥ፡ መስፋሕፋሕቲ
 ተባሂሎም ድማ ይጉጀሉ።

አግራብ

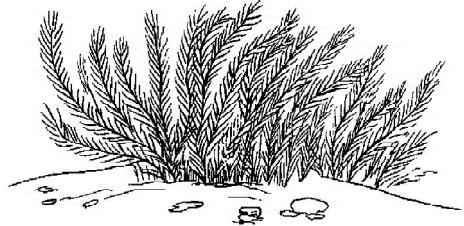
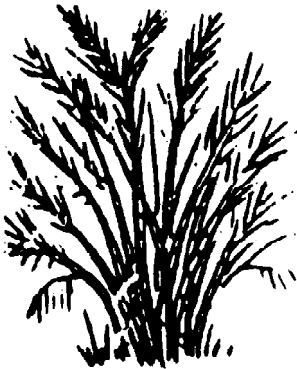
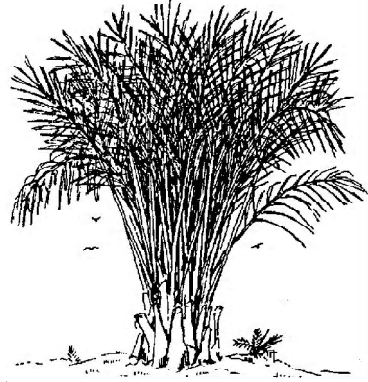
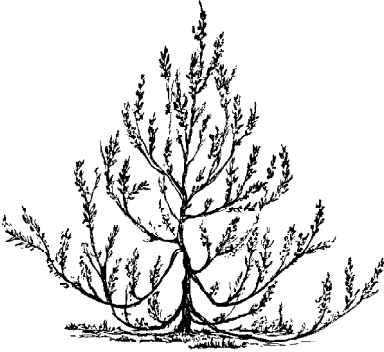
ነዞም አግራብ ተመልኪትኩም፡ አስማቶም
 ስመዩ።

እዞም አትክልቲ ዓበይትን ነዋሕትን እዮም።
 ተሪር ጉንዲ ድማ አለዎም።
 አብ መሬት ትኽ ኢሎም ይቆሙ።
 እዞም አትክልቲ እዚአም አግራብ ይበሃሉ።
 አብ ከባቢኹም ዝርከቡ አግራብ ስመዩ፡

ቆጥቋጥ

ነዞም አትክልቲ ርአይዎም።

እዚአም አትክልቲ አዝዮም ነዋሕቲ አይኮኑን።

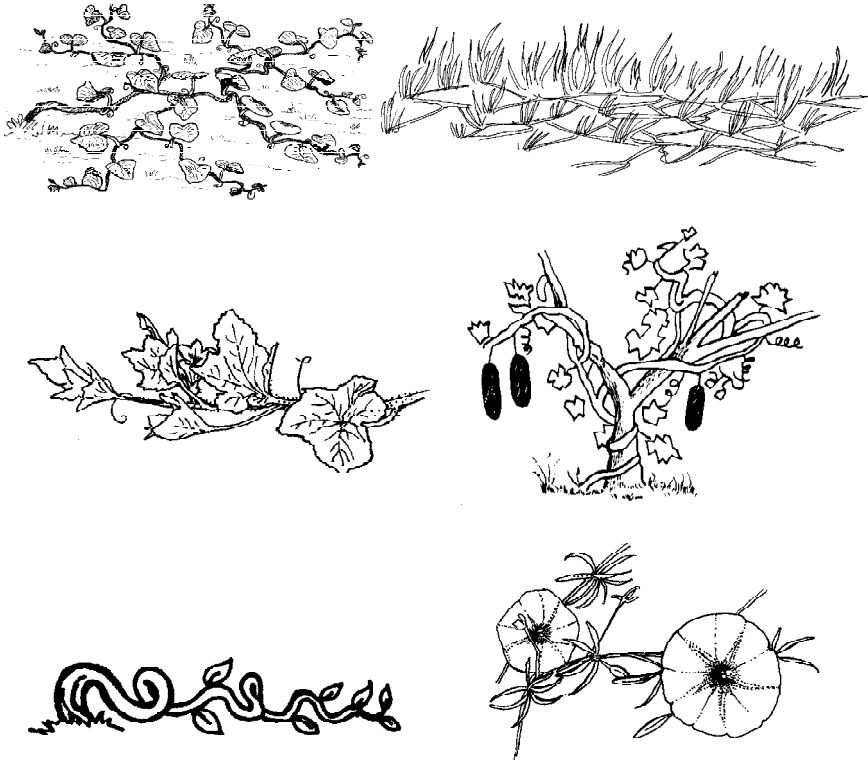
ናብ ማእከላይ ቁመት ይዓብዩ።

ረጉድ ጉንዲ የብሎምን።

ከምዚአም ዓይነት አትክልቲ ቆጥቋጥ ይበሃሉ።

ኣብ ከባቢኹም ዝርከቡ ቆጥቋጥ ስመዩ።

**መስፋሕፋሕቲ
ነዞም ኣትክልቲ ርኣይዎም።**

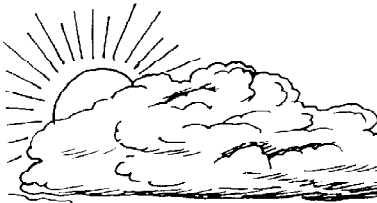
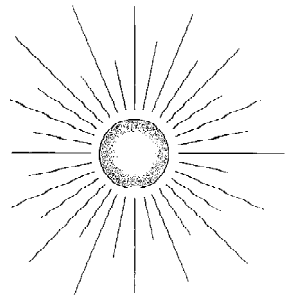
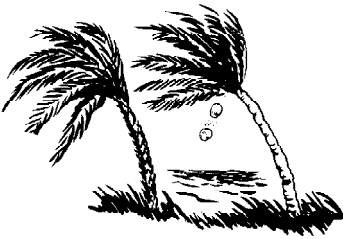
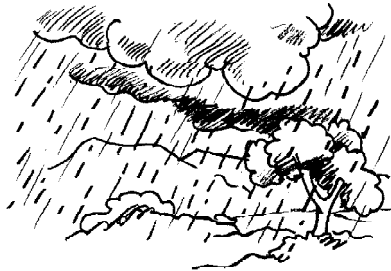

እዞም ኣትክልቲ ዝጠዋወ ጉንዲ ኣለዎም።
 ኣብ መሬት ቸኽ ኢሎም ክቐሙ ኣይክእሉን።
 ኣብ ካልኣት ኣግራብን መናድቕን ይድይቡ።
 ኣብ መሬት ድማ በጥ ይብሉ።
 ከምዚ ኣም ዝኣመሰሉ ኣትክልቲ
 መስፋሕፋሕቲ ይበሃሉ።

ኣብ ከባቢኹም ዝርከቡ መስፋሕፋሕቲ ስመዩ።

ምዕራፍ 2 ኩነታት-አየር

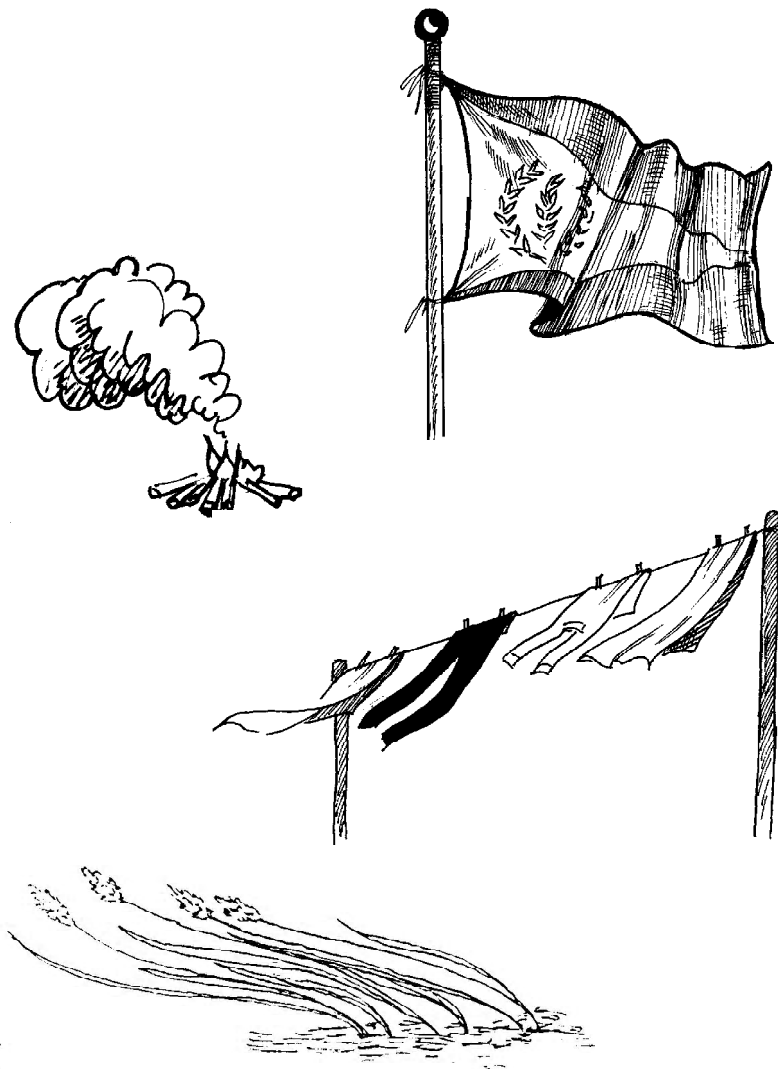
ኣብዞም ዝሰዕቡ ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፡

ንነፍሲ ወከፎም ግለጽዎም።

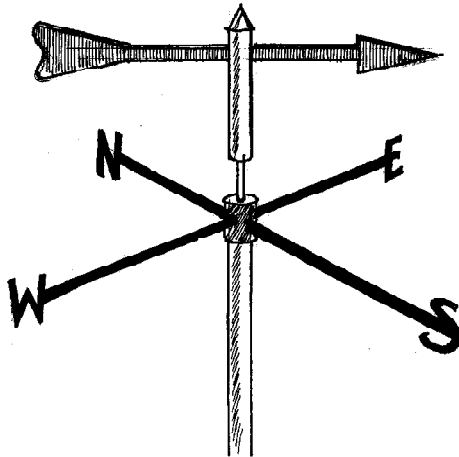
ኣብዛ ዘለኹማ ግዜ እንታይ ዓይነት ኩነታት
አየር ኣሎ፡

ንፋስ ይነፍስ ከምዘሎ ዘርእዩ ኣርባዕተ ነገራት
እነህለዉ።

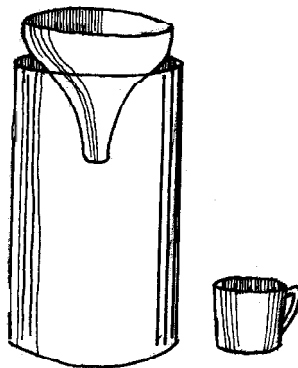

ኣብ ነፍሲ ወከፍ ሰኢሊ እቲ ንፋስ ናበይ
ገጹ ይነፍስ ኣሎ፡

መአዝን ንፋስ ብሽመይ ትነግሩ፡
 ዊንድ-ቨይን ርኢኹም ትፈልጡዶ፡
 ከምዚ ኣብ ሰጸሊ ዘሎ ጌርኩም ዊንድ-ቨይን
 ስርሑ።

መጠን ዝናብ ብሽመይ ትዕቅንዎ፡
 ከምዚ ኣብ ሰጸሊ ዘሎ ጌርኩም ረይን-ገጅ
 ስርሑ።

1. ነዚ ሰንጠረዥ ቀዲሕኩም፡ ናይዚ መዓልቲ ኩነታት ኣየር መዝግቡ።

ግዝያት	ንግሆ	ቀትሪ	ምሸት
ኩነታት ኣየር	ዝሒል	ውዑይ	ዝሒል

2. ንንፋስ ደበናን ዝናብን ድማ ኣብ ተመሳሳሊ ሰንጠረዥ ምልእዎም፡ ነቲ ሰንጠረዥ ድማ ከከም ኩነታት ኣየሩ ርኢኹም ኣሎ/የለን እናበልኩም ምልእዎ።

ግዝያት	ንግሆ	ቀትሪ	ምሸት
ንፋስ			
ደበና			
ዝናብ			

3. ሰሙናዊ መጠን ዝናብ ዓቕኑ።

ዓቕን ማይ	ሰኑይ	ሰሉስ	ረቡዕ	ሓሙስ	ዓርቢ	ድምር
1ይ ሰሙን						
2ይ ሰሙን						

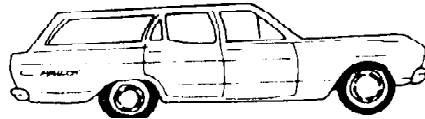
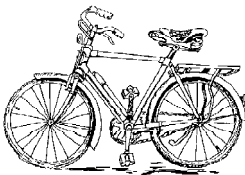
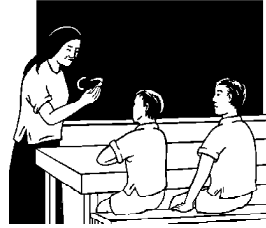
ካብዚ ኣብ ላዕሊ ዘሎ ሰሌዳ እንታይ ከተንብቡ ትኽእሉ፡

ከምዚኣም ዝኣመሰሉ ሓበሬታታት ሰሌዳ ኩነታት ኣየር ይበሃሉ።

ምዕራፍ 3

ኣብ ከባቢና ዘለው ነገራት

ኣብ ከባቢና ዝርከቡ ነገራት እንታይ እንታይ እዮም፡

ኣብ ከባቢና ዝተፈላለዩ ነገራት ኣለው።

ሂወታውያንን ዘይሂወታውያንን ተባሂሎም ድማ ይምቀሉ።

ንጥፈታት፡-

**ኣብ ኣንጻር ገጽ ዘሎ ስእልታት
ተመልከቲ። ነፍሲ ወከፍ ስእሊ ሂወታዊ
ድዩ ዘይሂወታዊ ተመያየጡሉ። ነዚ ኣብ
ታሕቲ ዘሎ ክፋል ቀዲሕኩም እቲ ቅኑዕ
ስም ናይቲ ስእሊ ኣብ ትሕቲ ዝምልከቶ
ኣርእስቲ ጸሓፍዎ።**

ሂወታውያን

ዘይሂወታውያን

1. _____

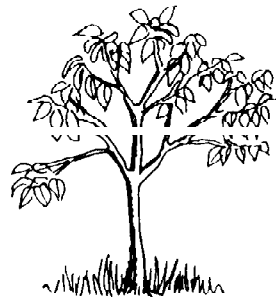
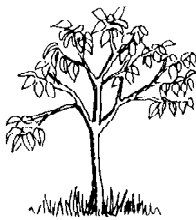
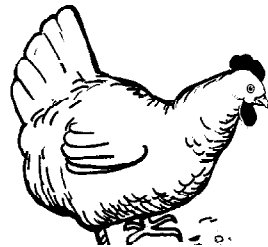
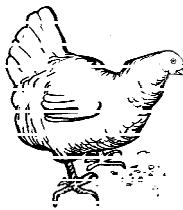
2. _____

3. _____

4. _____

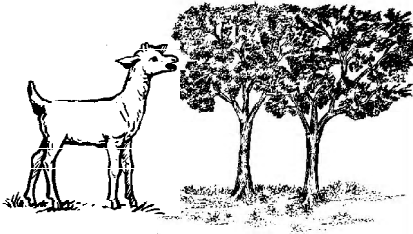
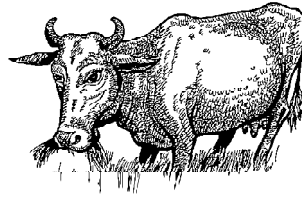
5. _____

**መለለዩ ጠባያት ሂወታውያን
አብዞም ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፤**

**ህጻን ናብ እኹል ሰብ ይዓቢ።
ጫቑት ናብ ደርሆ ትዓቢ።
ቡቕሊ ናብ ተኽሊ ትዓቢ።
ሂወታውያን ይዓብዩ እዮም።**

አብዞም ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፡

ደርሆ እክሊ ትለቅም አላ።

ላም ሳዕሪ ትበልዕ አላ።

ጤል አቕጽልቲ ገረብ ትጠጥም አላ።

ሰብ ማይ ይሰቲ አሎ።

አድጊ ማይ ይሰቲ አሎ።

አትክልቲ ማይ ካብ መሬት ይወስዱ።

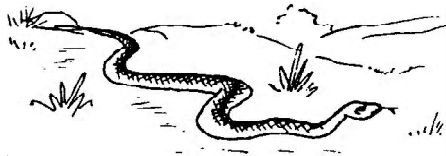
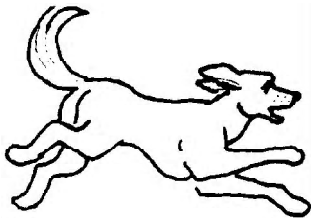
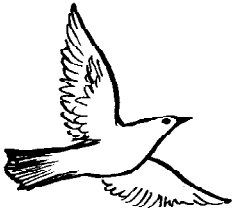
**ሂወታውያን ንክዓብዩ ማይን መግብን
የድልዮም።**

ኣብዞም ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፡

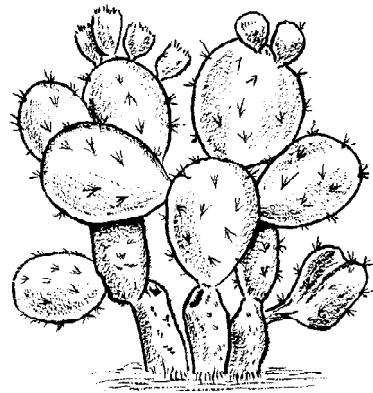
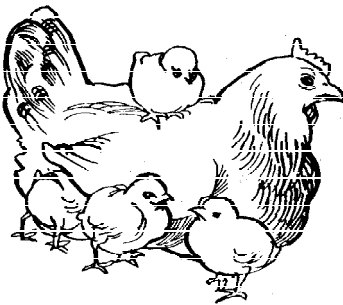
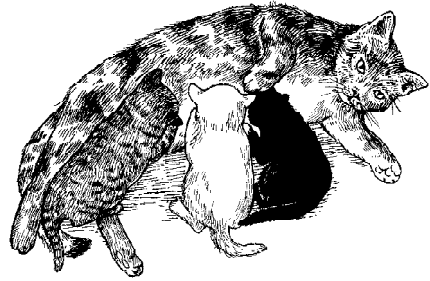
**እንስሳታት ኣየር የስተንፍሱ።
 ኣትክልቲ ኣየር የድልዮም።
 ሂወታውያን ብርሃን ካብ ጸሓይ ይረኽቡ።
 ሂወታውያን ኣየርን ብርሃንን የድልዮም።**

**አብዞም ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፡
እዞም እንስሳታት ብኸመይ ይንቀሳቸሉ፡**

**እዛ ዑፍ ብምንፋር ትንቀሳቸሉ።
እዛ እንቁርቦብ ብምዝላል ትንቀሳቸሉ።
እዚ ከልቢ ብምጉያይ ይንቀሳቸሉ።
እዚ ተመን ብምንፋሓኽ ይንቀሳቸሉ።
እዞም ቆልዑ ብምስጓም ይንቀሳቸሉ።
እዞም ዓሳታት ብምሕንባስ ይንቀሳቸሉ።
ሂወታውያን ብገዛእ ርእሶም ይንቀሳቸሉ።**

አብዞም ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፡

ሰብአይን ሰበይትን ቆልዑ ይወልዱ።

ድሙ ዕዋል ትወልድ።

እዞም እንስሳታት እዚኦም ነቶም ንአሽቱ ይወልድዎም።

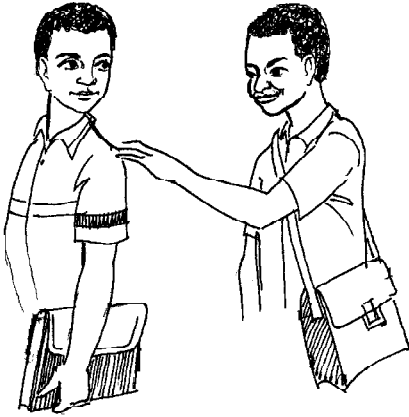
ሓደ ሓደ እንስሳታት እንቋቄሐ ይወልዱ።

ደርሆ እንቋቄሐ ትወልድ። እቶም እንቋቄሐ ናብ ጨቻዊት ይጭጭሉ።

አትክልቲ ዘርእን ፍረታትን የፍርዩ።

ሂወታውያን ይፋረዩ እዮም።

ኣብዞም ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፡

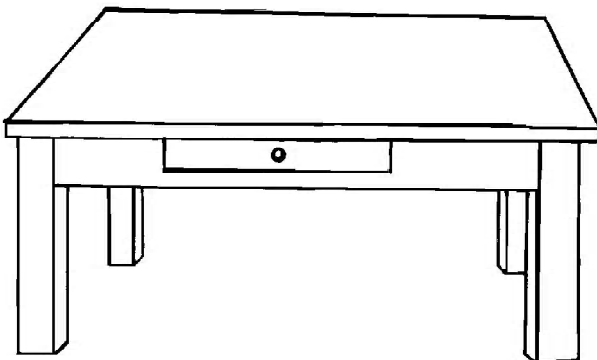
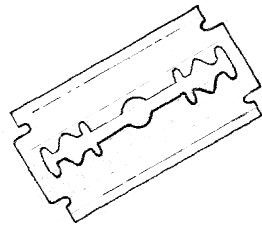

ሕቶታት፡-

1. ንሰኻትኩም ሂወታውያን ዲኹም፡
2. ሂወታውያን ምዃንኩም ብኸመይ ትፈልጡ፡

መለለዩ ጠባያት ዘይሂወታውያን

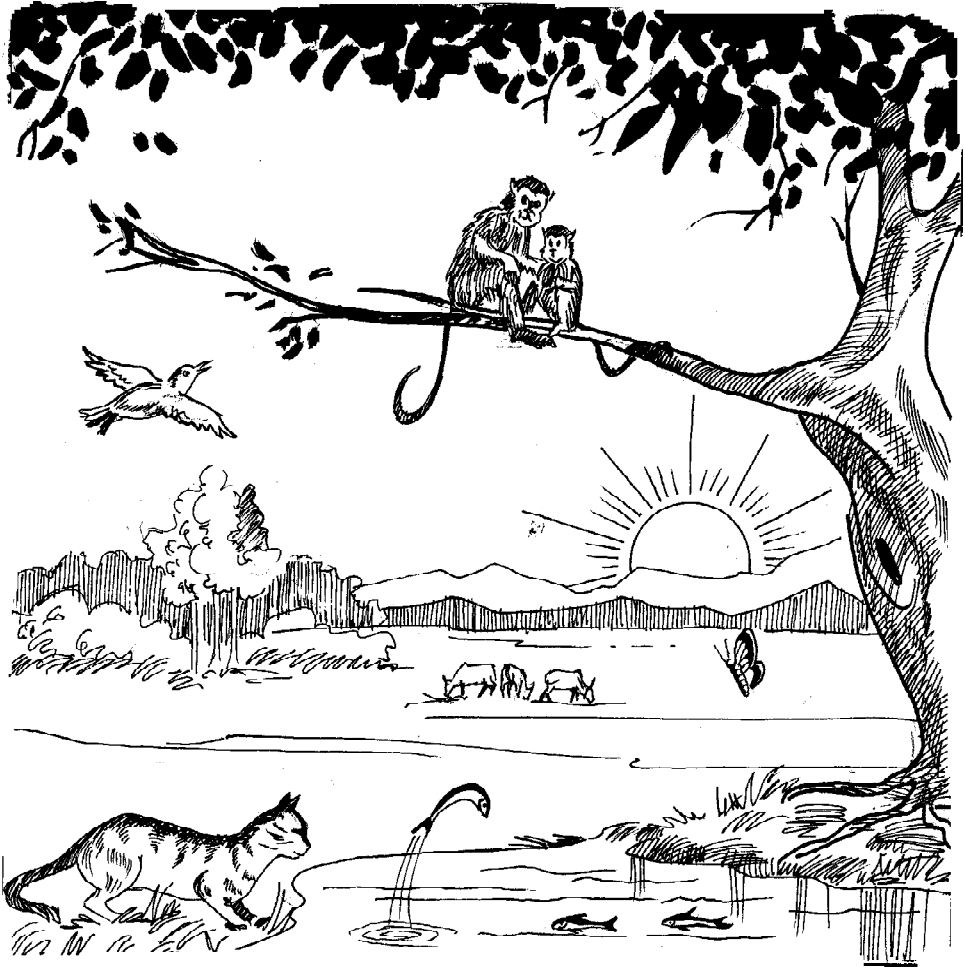
- 1. ዘይሂወታውያን ይዓብዩዶ፡**
- 2. ዘይሂወታውያን መግብን ማይን ይደልዩዶ፡**
- 3. ዘይሂወታውያን ኣየርን ብርሃንን ይደልዩዶ፡**
- 4. ዘይሂወታውያን ባዕሎም ይንቀሳቆሱዶ፡**
- 5. ዘይሂወታውያን ይፋረዩዶ፡**
- 6. ዘይሂወታውያን ይስምዖምዶ፡**

ምዕራፍ 4

ድሌታት ሂወታውያን

ሂወታውያን ንክነብሩ እንታይ የድልዮም፡

እንስሳታትን አትክልትን ማይ፡ መግቢ፡ አየርን
ብርሃንን የድልዮም። ሂወታውያን ንክነብሩ
ማይ፡ መግቢ፡ አየርን ብርሃንን የድልዮም።

ንጥፈት፡-

አፍኩምን አፍንጫኹምን ንዓሰርተ ካልኢት ጥራይ ሕተምዎ።

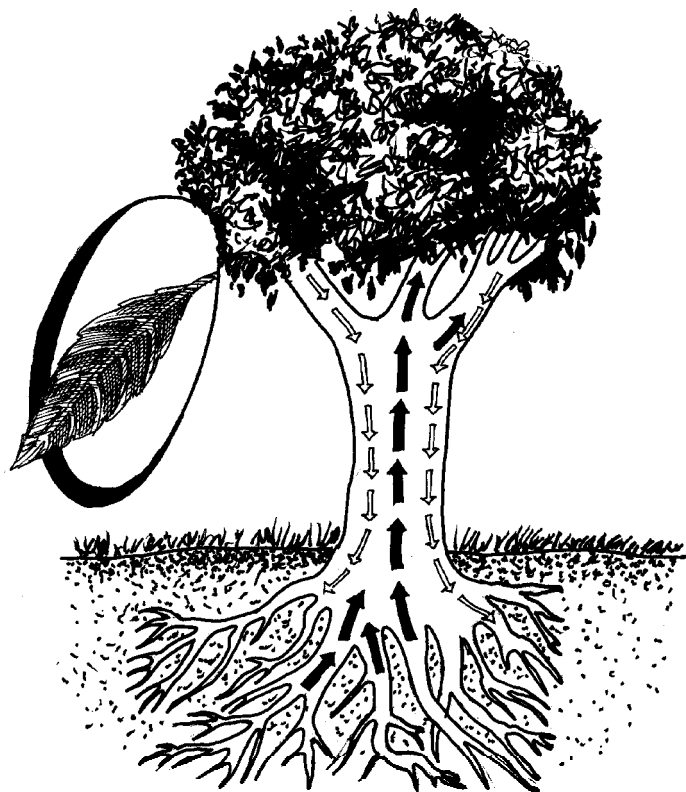
ድሕሪ ዓሰርተ ካልኢት አፍኩምን አፍንጫኹምን ክፈትዎ።

ካብ ዓሰርተ ካልኢት ክትሓልፉ አይግባእን። ሕመማት ነዚ ንጥፈት እዚ አይሰርሕዎ።

- 1. አፍኩምን አፍንጫኹምን ምስ ሓተምኩሞ እንታይ ተሰሚዑኩም፡**
- 2. አየር ደሊኹምዶ፡**
- 3. መግቢ፡ ማይ፡ አየርን ብርሃንን እንተዘይረኹብኩም እንታይ ምኾንኩም፡**

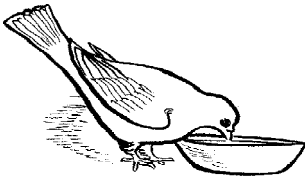
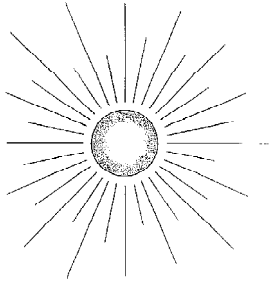

ኣትክልቲ መግቢ፡ ማይ፡ ኣየርን
ብርሃንን ብኸመይ ይረክቡ፡

ኣትክልቲ ማይ ካብ ሓመድ ይወስዱ።
ኣትክልቲ ኣየር ካብ ከባቢኡም ይወስዱ።
ኣትክልቲ ብርሃን ካብ ጸሓይ ይወስዱ።
ኣትክልቲ ኣየርን ብርሃንን ብኣቕጽልቶም
ይወስዱ።
ኣትክልቲ ካብ ማይ ኣየርን ብርሃንን መግባም
ይሰርሑ።

እንስሳታት ማይ፣ አየርን ብርሃንን ብኸመይ ይረክቡ፡

እንስሳትት ማይ ካብ ዝተፈላለዩ ምንጭታት ይሰትዩ።

እንስሳታት አየር ብኣፍንጭኦም ብምስትንፋስ ይወስዱ።

እንስሳታት ብርሃን ካብ ጸሓይ ይረክቡ።

**እንስሳታት መግባም ብዝተፈላልዩ መንገዲ
ይረኽቡ።**

ነዞም ዝስዕቡ ኣብነታት ተግዘቡ።

ኣብነት 1፡- ኣብዚ ስእሊታት እንታይ ትዕዘቡ፡

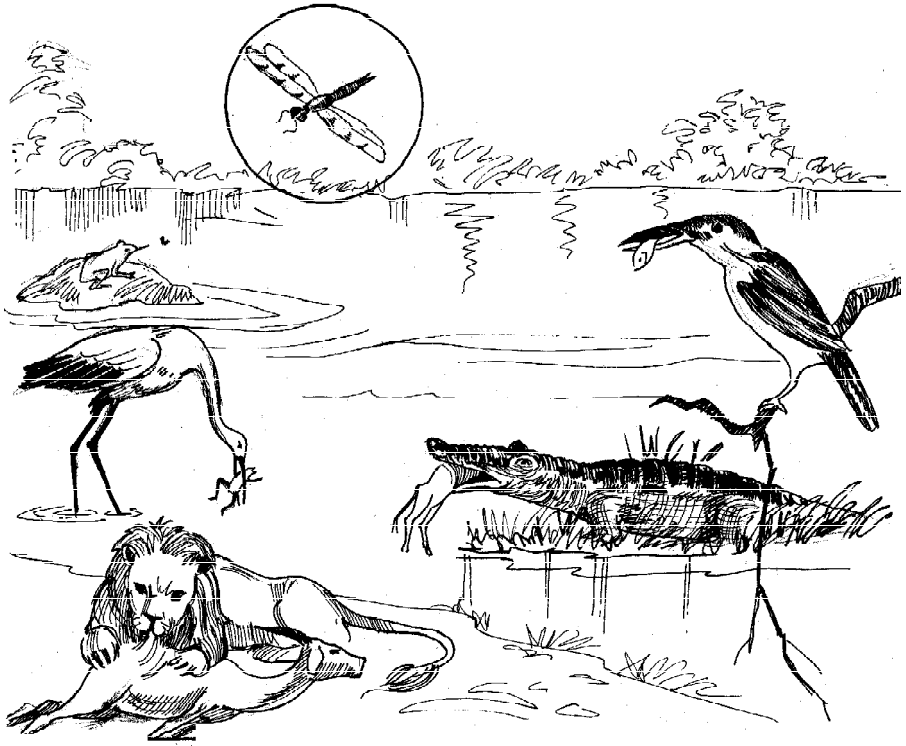

**ሓደ ሓደ እንስሳታት ኣትክልቲ ጥራይ
ይምገቡ። እዞም እንስሳታት እዚኣቶም በላዕቲ
ኣትክልቲ (ሳዕሪ) ይበሃሉ።**

**ካልኣት ኣብ ከባቢኹም ዝርከቡ በላዕቲ
ኣትክልቲ ስመዩ።**

ኣብነት 2:-

ኣብዞም ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፡

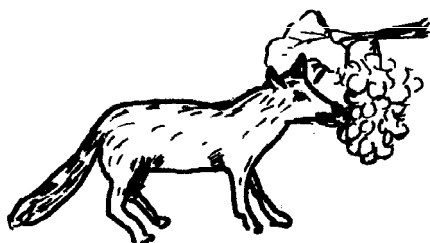
ሓደ ሓደ እንስሳታት ፖሳልኦት እንስሳታት
(ስጋ) ጥራይ ይምገቡ።

እዞም እንስሳታት እዚኣቶም በላዕቲ ስጋ
ይበሃሉ።

ኣብ ከባቢኹም ዝርከቡ ካልኦት በላዕቲ ስጋ
ዝኾኑ እንስሳታት ስመዩ።

አብነት 3:-

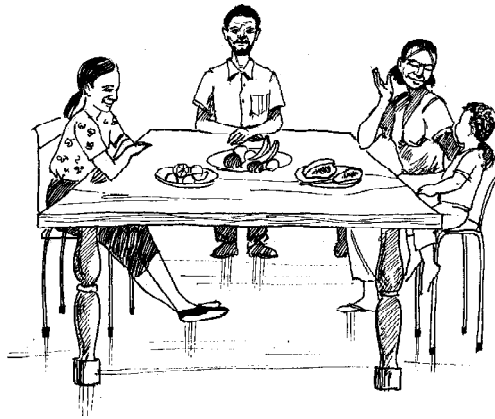
አብዚ ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፤

**ሓደ ሓደ እንስሳታት አትክልትን ካልአት
እንስሳታትን ክልቲኡ ይምገቡ።**

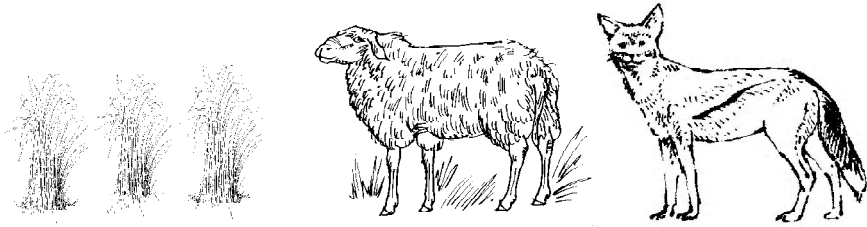
**እዞም እንስሳታት በላዕቲ አትክልትን
(ሳዕርን) እንስሳታትን (ስጋን) ከኣ ይበሃሉ።
ካብ ከባቢኹም ካልአት በላዕቲ ሳዕርን ስጋን
ዝኾኑ እንስሳታት ስመዩ።**

ሕድሕዳዊ ምምርኃስ ሂወታውያን ብኸመይ ይካዩዱ፡

ሂወታውያን አብ ነንሕድሕዶም ይመራኹሉ።
አብ መንጎ ሂወታውያን ናይ መግቢ ዝምድና አሎ።

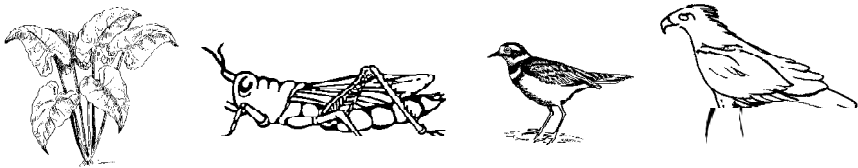
ኣብዚ ስእልታት እንታይ ትዕዘቡ፡

1. ሳዕሪ → በጊዕ → ወኻርያ

2. ዕፋን → ደርሆ → ሰብ

3. ተኽሊ → ኣንበጣ → ጭሩ → ንስሪ

ንጥፈታት

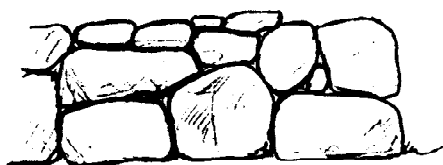
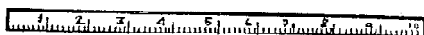
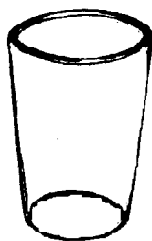
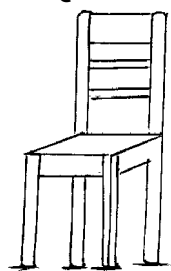
1. ኣብዞም ላዕለዎት ሰለስተ ዝምድናታት መግቢ ተመልከቱ። ብእንስሳታት ይጅምሩ፡

2. በቶም ኣብ ገጽ 36 ዘለዉ ስእልታት ዘትዩ። ዝኾኑ ክልተ ዝምድናታት መግቢ ካብቶም ስእልታት ኣርእዩ።

ምዕራፍ 5

ነገራት

ነፍሲ ወከፍ አብዚ ዘሎ አቕሓ ብምንታይ
ዝተሰርሐ እዩ፡

ኩሉ አብ ከባቢና ዝርከብ አቕሓ ካብ ሓደ
ነገር ዝተሰርሐ እዩ።

ንኣብነት፡-

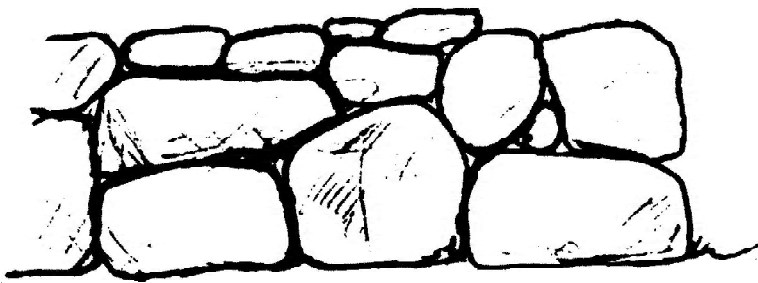
ጣውላ መብዛሕትኡ ግዜ ብዕንጨይቲ
ይሰራሕ።

መስማር ብሓጺን ይሰራሕ።

ዕንጨይቲ፡ ሓጺን፡ ፕላስቲክ፡ ጥርመሽን
እምንን ነገራት ይበሃሉ።

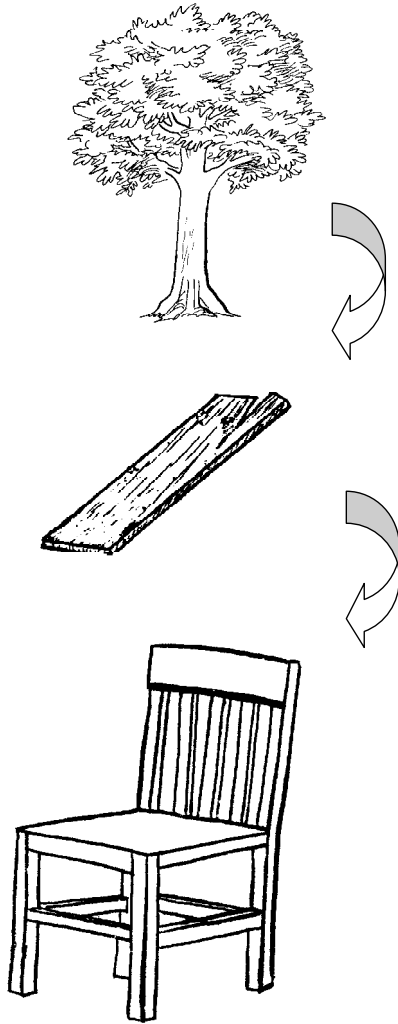
ነገራት አቕሓት ንምስራሕ ንጥቀመሎም።

እምኒ ንምንታይ ይጠቅም፡

አእማን ተረርቲ ነገራት እዮም።
አብ ዝኾነ ቦታ ድማ ንረክቦም።
አእማን ብሕብሮም፣ ብግዝፎም፣
ብኣሰራርዖምን ብቕርጾምን ክፈላለዩ
ይኽእሉ።

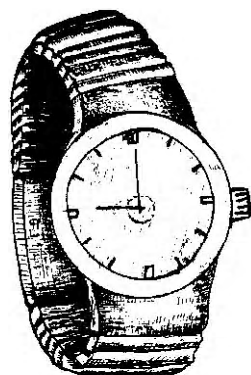
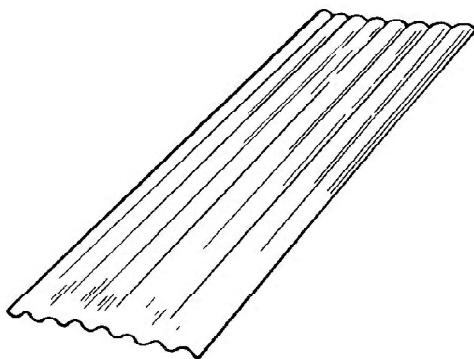
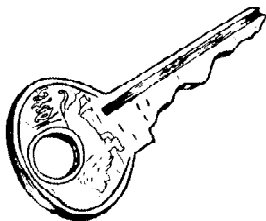
ዕንጨይቲ ካብ ምንታይ ይርከብ፡

ዕንጨይቲ ኣብ ብዙሕ ከባቢ ብቐሊሉ ዝርከብ ነገር እዩ።

ዕንጨይቲ መንበር፣ ጣውላ፣ ገዛውትን ካልኣት ብዙሓት ኣቑሑትን ንምስራሕ ይጠቐሙና። ካልኣት ጥቕምታት ዕንጨይቲ ዘርዝሩ።

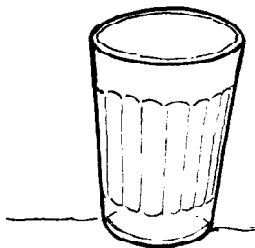
ሓጺን ንምንታይ ይጠቅም፡

ሓጺን ዝወቲር ነገር እዩ።

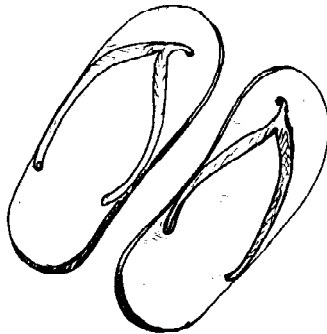
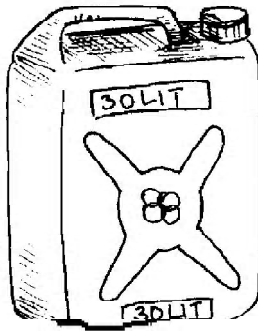
**ሓደ ካብ ባህርያት ሓጺን፡ ሓጺን ተሪርን
ድልዳልን ብምዃኑ እዩ።**

ጥርሙስ ንምንታይ ይጠቅም፡

ሓደ ካብ ባህርያት ጥርሙስ፡ ጥርሙስ ኣሕሊፉ ዘርእን ብቐሊሉ ዝሰበርን ብምዃኑ እዩ።

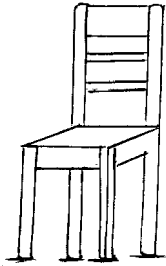
ፕላስቲክ ንምንታይ ይጠቅም፡

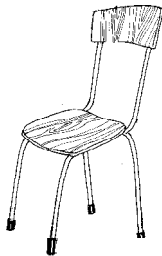
**ፕላስቲክ ተሪር ወይ ፎኪስ ክኸውን ይክእል።
ኣብ መሬት ምስ ዝወድቕ ድማ ኣይስበርን
እዩ።**

ነዞም አብ ታሕቲ ዘለዉ መናብር ተምልከቲ።

ብኸንደይ ዝተፈላለዩ ነገራት ዝተሰርሑ እዮም፡

ሓደ አቕሓ ካብ ሓደ ዓይነት ነገር ክሰራሕ ይኸእል።

ሓደ አቕሓ ካብ ክልተ ወይ ካብ ክልተ ነገራት ንላዕሊ እዉን ክሰራሕ ይኸእል እዩ።

ንጥፈት፡-

ብሽክሌታ ንምስራሕ ዝተፈላለዩ ነገራት ንጥቀም። ገለ ካብዞም ብሽክሌታ ዝተሰርሑትሎም ነገራት ክትሰምዩዶ ትኸእሉ፡

ዝኾነ ኣቕሓ ክትሰርሑ እንታይ ዓይነት ነገር ክትጥቀሙ ኢኹም፡

ንዓይኒ እንታይ ይሕሸኒ
 ዕንጨይቲ፡ ወረቐት፡ ሓጺን፡
 ክዳን፡ ወይስ ፕላስቲክ፡

በጃኺ ሳራ መጻወቲ ትነፍር ነፋሪት ክሰርሕ ደልየ፡ ኣየኖት ነገራት ክመርጽ፡

1

3

ኣ ፈሊጠዮ። ብመጀመርታ ጠባያት ናይቶም ነገራት ክፈልጥ ኣለኒ። የቐንየለይ።

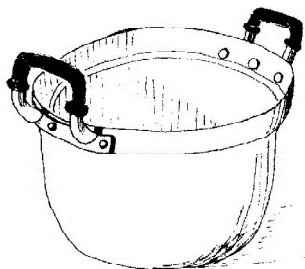
2

እዚ ቀሊል ኢዩ ዓሊ። ፈኩስትን ድልዳላትን ነገራት ምረጽ።

ነገራት ዝተፈላለዩ ጠባያት ኣለዎም።
 ሓደ ኣቕሓ ክንሰርሕ ምስ እንደሊ መጀመርያ ጠባይ ናይቲ እንሰርሓሉ ነገር ክንፈልጥ ይግበኣና።
 ባህርያት ናይዞም ንሰርሓሎም ነገራት ምፍላጥ ስለምንታይ ንዝተፈላለዩ ኣቕሓ ንምስራሕ ከምእንግልገለሎም ንምፍላጥ ይሕግዘና።

ጠባያት ናይ ነገራት
 ስለምንታይ ነገራት ንገለ ኣቕሑ ከምእንሰርሓሎም
 ንምርኣይ ጠባያቶም ንተግዘብ።

እዞም ኣቕሑ እዚኣም ብምንታይ ተሰሪሖም፡
 ንምንታይከ የገልግሉ፡

ንመብሰሊ መግቢ ዘገልግሉ ኣቑሑ
 መብዛሕትኡ ግዜ ብመሬትን ሓጺንን
 ይስርሑ።

ዝበዝሑ ሰባት ብሓጺን ዝተሰርሐ ኣቕሑ
 ይመርጹ። ምክንያቱ ብሓጺን ዝተሰርሐ
 ኣቕሑ ድልዱልን ረጉድን ስለዝኾነ። ብተወሳኺ
 ብቐሊሉ እውን ስለዘይስበር።

መላመዲ፡-

1. ኣብ ግዜ ዝኖብ ኣየናይ መግዝኢ ኣስቤዛ ቦርሳ ትመርጹ፡ ብወረቐት ዝተሰርሐ ቦርሳዶ ብፕላስቲክ ዝተሰርሐ፡ ስለምንታይ፡

2. መጻወቲ ትነፍር ነፋሪት ኪትሰርሐ ምስ እትደልዩ ኣየናይ ነገር ምመረጽኩም፡ ዕንጨይቲዶ ወረቐት፡ ስለምንታይ፡

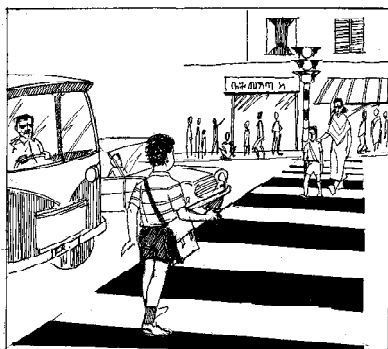
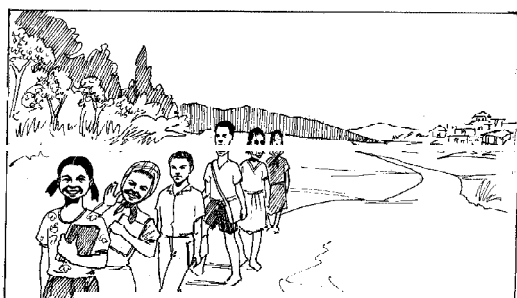
ምዕራፍ 6 ጥንቃቄ አብ ከባቢና

ጽርግያ ብጥንቃቄ ምስጋር

ከመይ ጌርኩም ብጥንቃቄ ትሰግሩ፡

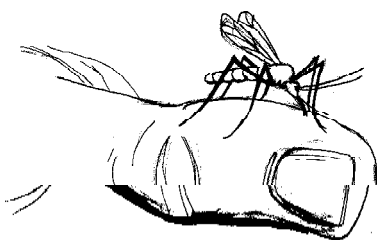
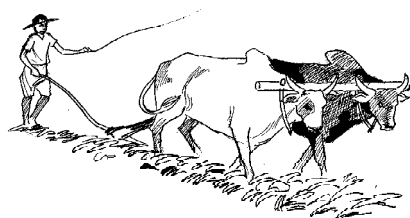
መኣስ ጽርግያ ኪትሰግሩ ኣለኩም፡

በየናይ ኢኹም ጽርግያ ኪትሰግሩ ዘለኩም፡

መገዲ ቅድሚ ምስጋርኩም የማንን ጸጋምን ርኣዩ።
ድሓን ምኺኑ ምስ ኣረጋገጽኩም፡
እናሰጎምኩም ኪዳ እምበር ኣይትገዩዩ። ክሳብ
መወዳእታ ትሰግሩ ርኣዩ፡ ጽን በሉን
ኣስተብህሉን። በቲ ንመሳገሪ ዝተዳለወ ጽርግያ
ተሳገሩ።

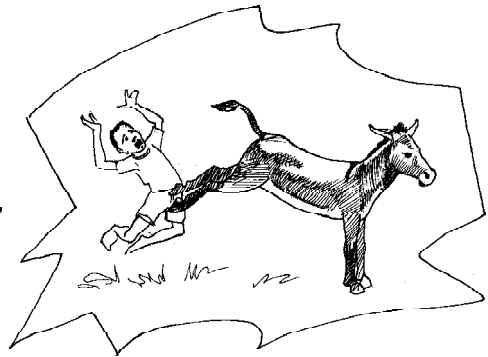
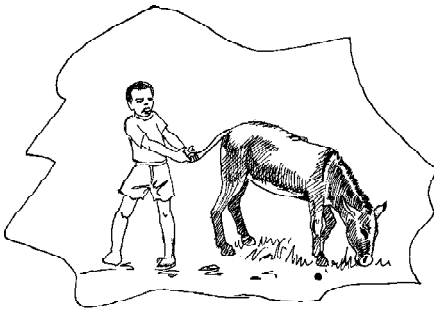
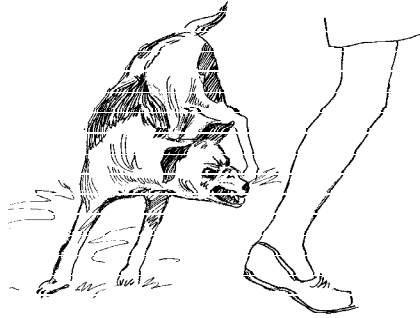
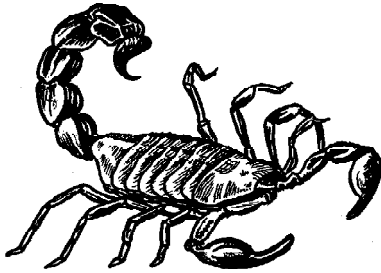
ሐደጋታት ካብ እንስሳታት
 ነዞም ስእልታት ርኣዩ።
 እዞም እንስሳታት እዚኣቶም ጠቐምትና ድዮም፡
 ኣዮኖት እንስሳታት እዮም ጠቐምትና፡
 ኣዮኖት እንስሳታት እዮም ኅዳእትና፡

ሐደ ሐደ እንስሳታት ጠቐምትና እዮም።
 ሐደ ሐደ እንስሳታት ግን ኅዳእትና እዮም።

ነዞም ስእልታት ርአዩ።

**ካብዞም እንስሳታት ዝወርዱ ሓደጋታት
እንታይ እዮም፤**

**ኣትማንን ዕንቅርቢትን መርዛማት እንስሳታት
እዮም።**

ዕቡድ ከልቢ ሓደገኛን ተኖኻሳይን እዮ።

**ኣእዱግን ኣብዑርን ክረግሑናን ኪጎድኡናን
ይኽእሉ እዮም።**

ንእንስሳታት ኣይነሕርቆም።

ሓደጋታት ካብ ማይ

አበይ ትጸወቱ፤

አብ ጥቓ ማይ ምጽዋት ድሕነት አለዎዶ፤

ስለምንታይ፤

አብ ጥቓ ወሓዚ ምጽዋት ድሕነት አለዎዶ፤

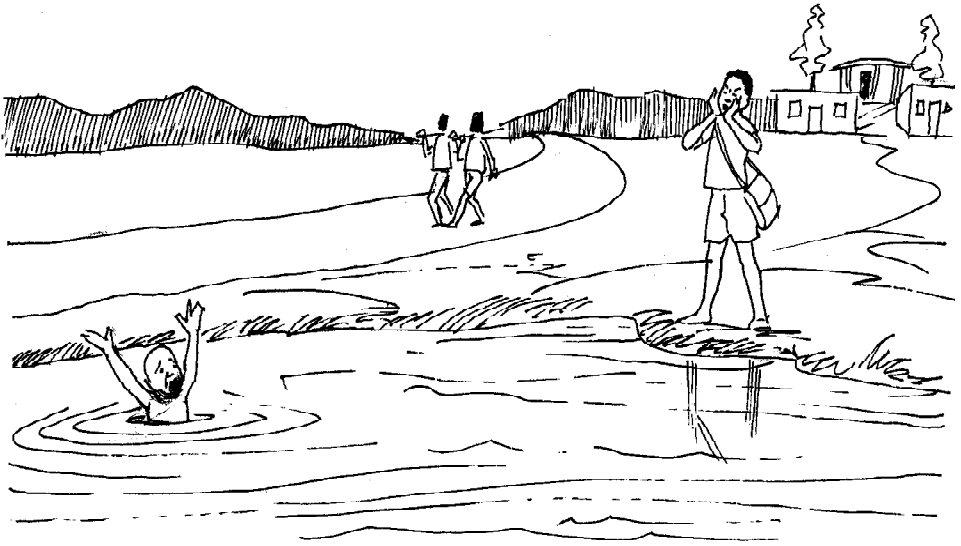
ስለምንታይ፤

አብ ጥቓ ክፋት ዒላታት ምጽዋት ድሕነት
አለዎዶ፤ ስለምንታይ፤

አብ ጥቓ ወሓይዝን ክፋት ዒላታትን
ፈጺምኩም አይትጸወቱ።

ሓምድን በርሀን አዕሩክ እዮም።
 አብ ጥቓ ሓደ ዓቢ ሓጽቢ ትርከብ ዓዲ
 ይነብሩ።
 ሓደ መዓልቲ በርሀ ንበይኑ አብቲ ሓጽቢ
 ክሕንብስ አተወ።
 በርሀ ክሕንብስ ስለ ዘይካኣለ ድማ ክጠልቕ
 ደልዩ ዒቕ-ዒቕ በለ።
 ሓምድ ብጥቓ እቲ ሓጽቢ ንቤት-ትምህርቲ
 ይኸይድ ነበረ።
 ብሃንደበት ከኣ በርሀ ይጠልቕ ከምዝነበረ
 ርኣዮ።
 ሓምድ ንበርሀ ስሒቡ ከውጽኦ ኣይከኣለን።
 ዓው ኢሉ ድማ አእወዮ።
 ክልተ መንእሰያት ነቲ ኣውያት ሰሚዖም
 አብቲ ሓጽቢ አትዮም ንበርሀ ኣድሓንዎ።
 ሓምድ ንቤት-ትምህርቲ ደንጉዩ አተወ።
 ሓምድ መደንጎይኡ ምክንያት ገሊጹ
 ንመምህሩ ይቕረታ አተተ።
 እታ ናይ ስነ-ፍልጠት መምህሩ ድማ “ጽቡቕ
 ስራሕ ሰሪሕካ” ብምባል አመስገነቶ።

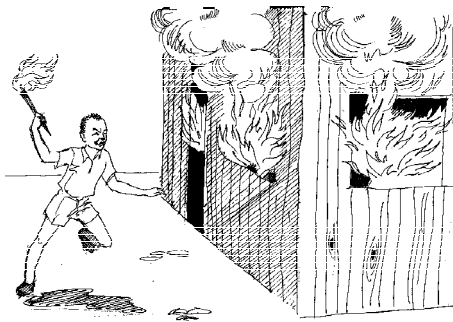
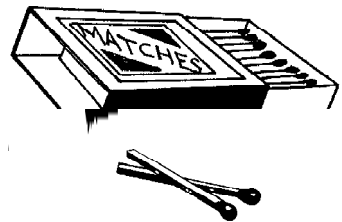
ሓምድ ንበርህ ከድሕን እንታይ ክገብር ነይርዎ፡

ምስቲ ሓምድ ዝገበሮ ትሰማምዑዶ፡

ንፋዓት ሓምበስቲ ዲኹም፡

ኣብ ትሕንብስሉ እዋን እንታይ ሕግታት ድሕነት ክትክተሉ ኣለኩም፡

ሓደጋታት ካብ ሓዊ
 ነዞም ስእልታት ረኣዩ።
 ኣብዞም ስእልታት እንታይ ትርእዩ፡
 ከመይ ጌርኩም ሓዊ ተጥፍኡ፡
 ሓዊ ከተጥፍኡ ከሸኹም እንታይ ጥንቃቄታት
 ክትገብሩ ኣለኩም፡

ዝውትን ሰባትን ብሓዊ ክኡዩ ይክእሉ እዮም።
 ሓደጋ ሓዊ ምስ ዘጋጥም ክሕግዝኹም
 ንዓበይቲ ሰባት ጸውዑ።
 ብሓውን ኣብ ጥቓ ሓውን ኣይትጸውቱ።

መልስታት ንህጹጽ ረዲአት ዘድልዮም ኩነታት

ሓዲጋ ኣጋጢምዎ ዝፈልጥ ኣሎዶ፡

እንታይ ዓይነት ሓዲጋዩ ነይሩ፡

ኣበይከ ኣጋጢሙ፡

ድሕሪቲ ሓዲጋ ህዝቢ እንታይ ስጉምቲ ወሲዱ፡

1. ሓዲ ሰብ ኣብ ጽርግያ ሓዲጋ እንተኣጋጢምዎ እንታይ ክትገብሩ ይግባእ፡

ኣብ ጽርግያ ሓዲጋ ምስ ዘጋጥም ንወለዲ ወይ መማህራን ንገሩ።

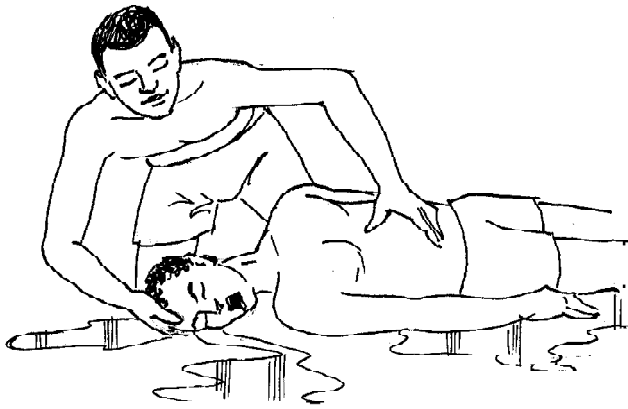
2. ሓደ ሰብ መንከሰቲ መርዚ እንተኣጋጢምዎ እንታይ ክትገብሩ ይግባእ፡

ነታ ዝተኸሰት ክፋል (ኢድ ወይ እግሪ) ኣይተንቀሳቕስዎ።

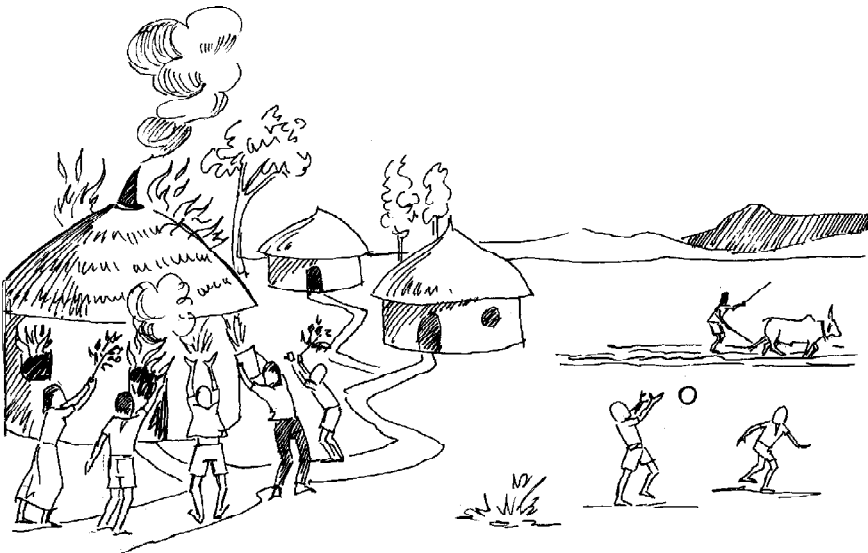
3. ሓደ ሰብ ክጥሕል እንተጀሚሩ እንታይ ክትገብሩ ይግባእ፡

ካልኦት ሰባት ብምጽዋዕ ካብ ምጥሓል ኣድሕንዎ።

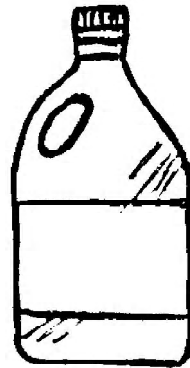
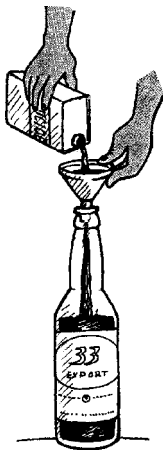
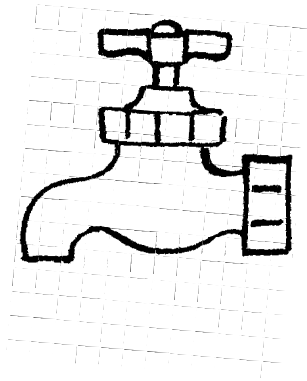
4. ከመይ ጌርኩም ባርዕ ሓዊ ተጥፍኡ፡

ንባይንኹም ኮይንኹም ባርዕ ሓዊ ኣይተጥፍኡ።

ምዕራፍ 7 ማይ አብ ገዛ

ነዞም ኩሎም ፈሰስቲ ርኣይዎም፡

ካብ ኩሎም ፈሰስቲ ብዘያዳ ንክንኑብር
ዘድልዮና ማይ እዩ። ስለምንታይ፡
ማይ አብ ገዛ ንምንታይ ንጥቀመሉ፡

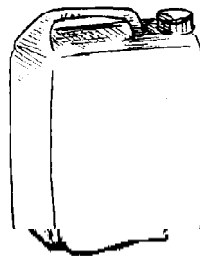
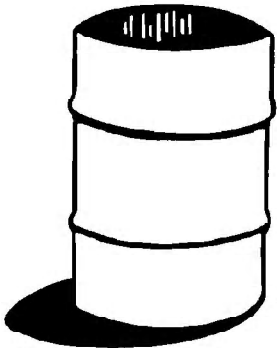
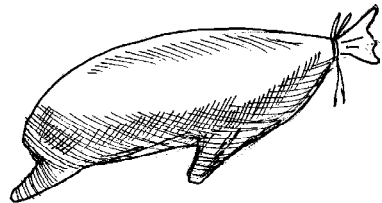
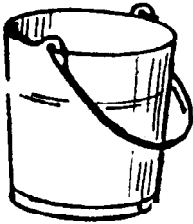
ብዙሕ ዝናብ ስለ ዘይንረክብ ማይ ክንዕቅብ ኣለዎና።

**ከመይ ጌርና ኢና ኣብ ገዛና ማይ ንዕቅብ፡
ማይ ዝናብ ክንእክብ ኣለዎና።**

**ኣብ ገዛና፡ ማይ ብግቡእ ክንጥቀመሉ ኣለዎና።
ማይ ብኸንቲ ኣይነባኽን።**

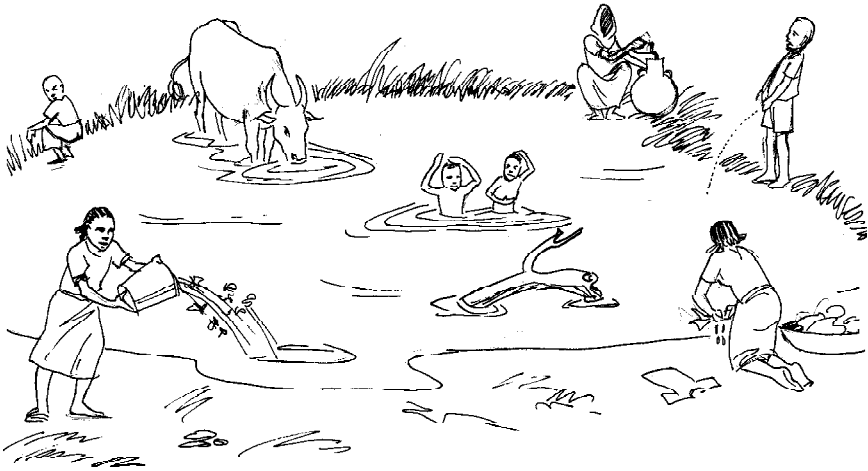
ማይ ከመይ ጌርና ንክዝን፡

ነዘም መዕረቂ ስመይዎም።

እቲ እንሰትዮን መግብና እንሰርሓሉን ማይ ብጥንቃቄን ጽሬትን ክንሕዞ ኣለዎና።

ማይ ብኸመይ ይብከል፡

**ካብዚ ሰጸሊ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ወይ እንስሳ
ዝገብሮ ንጥፈት ንገሩ።**

**ካብ ረሳሕ ማይ ኪመጹ ዝኸእሉ ሕማማት
ጥቐሱ።**

ከመይ ጌርና ውሑስ ዝስተ ማይ ነዳሉ፡

ማይ ምፍላሕ፡ ንምስታይ ውሑስ ይገብሮ።